

ANTTI MURTO: Vastuullisuus edellä mennään

Suomalaista rahapelitoimintaa johtopaikoilta seuranneen ja ohjanneen Matti Hokkasen kirjoituksia on aina kannattanut lukea tarkasti. Erityisesti rivien välit. RAY:n johtotehtävät taakse jätettyään riveiltä löytyy oleellinen.

Kommentoin muutamaa kirjoituksen keskeistä teemaa: rahapelihaittoja ja niiden ehkäisyä sekä rahapelipolitiikan intressiristiriitaa.

Jotta rahapelihaittojen pitämistä kurissa voidaan pitää keskeisenä rahapelijärjestelmien (Suomessa monopolin) oikeuttamisperustana, olisi oltava näkemys siitä, kuinka paljon haittoja on, kuinka paljon niitä ollaan valmiita kestämään, ja mitkä pelien tarjontaan liittyvät ratkaisut tuottavat niitä? Peliyhtiöissä ja valitettavasti myös monien tutkijoiden piirissä on totuttu toteamaan kevyesti, ettei rahapelihaittojen määrässä ole suuria kansallisia eroja. Ovatko 1–3 prosentin väestöosuudet niin pieniä, että eroja on vaikea hahmottaa? Nähdäkseni Suomessa on noin puolet enemmän haittoja kuin keskimäärin eurooppalaisissa maissa. Euroopan maista, joista tutkimustietoa on saatavilla, ongelmaisuus asettuu tavallisesti 0,5–2 prosentin välille. Suomessa viime mittauksessa vuonna 2015 luku oli 3,3 prosenttia. Syy korkeaanhaitta-asteeseen ovat rahapeliautomaatit ja korkea nettipelaaamisen osuus. Rahapeliautomaatteja ongelmallisesti pelaavia on noin 2 prosenttia väestöstä, tämän lisäksi nopeatempoiset nettirahapelit ovat luoneet uuden ongelmapelaajakunnan niin sanottujen perinteisten uhkapelaajien rinnalle. On peliopeattoreiden ja joskus myös tutkijoiden etu todeta, että emme tiedä pelihaittoista ja niiden kehittymisestä vielä tarpeeksi: ”tarvitsemme lisää tutkimusta”. Tämä jarruttaa kovempien sääntelytoimenpiteiden etenemistä. Samaa strategiaa on käytetty useilla haittateollisuusaloilla, muun muassa tupakka- ja alkoholipolitiikan argumentoinnissa – pelataan vähintään lisää aikaa ennen rajoittavaan politiikkaan siirtymistä.

Kirjoittaja työskentelee sosiaali- ja terveysministeriössä asiantuntijana. Hän on toiminut vuodesta 2004 lähtien rahapeliasioiden parissa. Hänen nykyinen tehtävä liittyy erityisesti rahapelihaittojen ehkäisyyn, rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien arviointiin sekä laajemmin rahapelipolitiikkaan.

Ajatus siitä, että monopoli suojelee pelihaittoilta, voidaan yhteistuumin jättää taakse. EU:n edessä Suomen pelastus on ollut se, ettei EU todellisuudessa ole kiinnostunut pelihaittojen määrästä, vaikka tämän keskeiseksi tekijäksi nostaakin. Moitteet jäsenvaltioille ovat tulleet lähinnä siitä, miten tasapuolisesti eri pelitoimijoita kohdellaan – kuinka johdonmukainen järjestelmä on. Tarkastelu on nykyisellään rajoittunut pitkälti nettirahapelaaamisen. EU tarkastelee Euroopan sähköisiä rahapelipalveluja, ei kivijalkapelaamista ja sen haittoja. Jos haittoista oltaisiin aidosti kiinnostuneita, olisi haittamäärään perustuva tiedustelu julkisiin tiloihin sijoitetuista 20 000 peliautomaatista tullut aika päivää sitten pöydälle.

Jaan Hokkasen näkemyksen siitä, että Suomen rahapelipoliittinen linja tulee olemaan intressiristiriidan sietäminen fuusion jälkeenkin. Omistajaohjauksen siirtyessä valtioneuvoston kanslikaan voi kirjoittajan käyttämien osuvien käsitteiden *suojelijavaltion* ja *finanssivaltion* intressit nousta yhä selvemmin esille ja tämä ei välttämättä ole huono asia. Liian monella on ollut tuplarooli liian kauan ja tämä on vaikeuttanut keskustelua ja päätöksentekoa. On nopeasti päätettävä esimerkiksi siitä, kuka ja miten ratkaistaan rahapelien myyntiin liittyviä keskeisiä päätöksiä. Kun peliautomaatit vähenevät Etelä-Helsingistä ja ne karrataan Kontulan ostoskeskukseen, olemme rahapelipoliittisen päätöksenteon ytimessä. Jos mennään Kallasvuon sanoin ”vastuullisuus edellä”, kontulalaisten kuppaaaminen on jo riittävää. Jos taas ratkaisu tehdään liiketaloudellisin perustein, peliautomaattien valuma niin sanotuilta hyviltä alueilta köyhemmille jatkuu. Mielestäni tässä kohtaa tarvitaan vahva sääntelyviranomais. Tähän mennessä sijoitteluratkaisut on tehnyt itsenäisesti peliyhtiö.

Arpajaislain uudistamisprosessin aikana kävi hyvin selväksi, että edunsaajien tahtotila on merkitävä ohjaaja järjestelmää koskevissa päätöksissä. Jotta kirjoittajan visio korvamerkitystä rahasta peliongelman hoitoon olisi mahdollinen, tulisi seuraavan askeleen olla se, että edunsaajat toteavat, että pelihaittojen ehkäisyyn ja hoitoon on sijoitettava kiinteä lakisäätäinen osuus pelivoittovaroista.